

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Випуск № 03/2014

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

ОГЛЯД АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Закон для попередження фінансової катастрофи – вплив на аграрний сектор

Автор

Марія Ярошко
yaroshko@apd-ukraine.de

Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

Рейтарська 8/5 А, 01030 Київ
Тел. +38044/ 2356327
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

Політична нестабільність в Україні значним чином впливає на економічну ситуацію країни. Для попередження загрози банкрутства держави Верховна Рада прийняла 17 березня законопроект «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» (Закон № 1166-VII). Закон передбачає як збільшення певних податків, так і скорочення державних витрат. Для сільського господарства прийняття Закону означає перш за все збільшення фіксованого податку та мінімального розміру орендної плати за землю, а також скорочення програм підтримки.

В своєму виступі 29 березня 2014 Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк зазначив, що дефіцит бюджету в Україні складає біля 500 млрд. грн. (біля 46 млрд. доларів США). Уряд не виключає, що в результаті подальшого аналізу фінансової ситуації в Україні розмір боргу може ще збільшитися.

Для попередження банкрутства держави та відновлення економічного зростання і України Верховна Рада прийнята в першому читанні «антикризовий» Закон. Відповідний Закон № 1166-VII вступив у силу 1 квітня 2014 року. Деякі регулювання мають безпосередній вплив на аграрний сектор.

Передбачене підвищення фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП).

ФСП – це податок на прибуток, оподаткування яким регулюється загальним податковим кодексом. Таке оподаткування може використовуватися тими сільгоспвиробниками, у який частка законодавчо визначеної «аграрної продукції» за останній податковий рік (підзвітний рік) складає більше ніж 75%, це означає, що інша продукція, чия частка може складати до 25% теж оподатковується за спрощеною схемою. Раніше фіксований податок встановлювався як процент від нормативно-грошової оцінки землі, яка останній раз була проведена державою у 1995 році. Процентні ставки для податку на гектар сільськогосподарських земель склали: для ріллі, сінажів та пасовищ - 0,15% від їхньої нормативно-грошової оцінки; 0,09% для багаторічних насаджень; 0,45% для земель водного фонду;

1,0% для підприємств, які працюють на закритому ґрунті.

За останні 19 років оновлення нормативно-грошової оцінки сільськогосподарських земель не проводилося, хоча якість ґрунтів, середня врожайність та ціна на аграрну продукцію змінилися. Були зроблені деякі спроби змінити оподаткування. Так, ще у 2012 році передбачалося введення коефіцієнту індексації 1,756 (Постанова № 1185 від 31.10.2011). Однак, ця законодавча ініціатива фактично не була впроваджена.

Згідно нового закону, з початку 2015 року в якості основи для розрахунку ФСП стане використовуватися проіндексована нормативно-грошова оцінка землі. Для індексації нормативно-грошової оцінки землі буде використовуватися спеціальний коефіцієнт (індекс), який встановлюватиметься урядом на 1 січня підзвітного року. Його основою буде індекс споживчих цін за минулий рік.

Протягом 2010-2013 років Державне агентство земельних ресурсів, відповідальне за індексацію, утримувало коефіцієнт стабільним на вірні 1,0, вираховуючи його за індексом споживчих цін (у 2013 склав 100,5%). На 2014 рік для індексації нормативно-грошової оцінки земель визначено коефіцієнт 3,2, який розраховувався на основі коефіцієнтів індексації за 1996-2013 роки. Допоки зміни у оподаткуванні згідно нового закону не вступлять у силу, цей індекс використовуватиметься тільки для переоцінки землі.

Необхідність збільшення податку ФСП пояснюється перш за все наданням відносно великої переваги і, таким чином, державною підтримкою сільгоспвиробників порівняно із іншими секторами економіки. Пристосування/збільшення оподаткування ФСП відповідає також міжнародному досвіду.

Дотепер ФСП складав в середньому 6 грн./га. Якщо із вступом у силу змін у оподаткуванні до розрахунку за 2014 рік буде взято індекс у 3,2, то впровадження нового закону викличе збільшення ФСП в 3,2 рази, тобто приблизно до 20 грн./га (біля 1,3 євро), що скоротить рентабельність сільського господарства лише незначним чином. Об'єм зворотних інвестицій, які

представляють собою вирішальний фактор для подальшого розвитку аграрного сектора, хоча і залежать від розміру прибутку, однак, перш за все для них важлива політична і економічна стабільність і довіра економіки до політики. Через це збільшення ФСП не буде вирішальним щодо погіршення економічних рамок умов у сільському господарстві.

Підвищення податку дозволить гарантувати додаткове надходження до бюджету в розмірі 560-600 млн. грн.

Окрім того, прийняття Закону № 1166-VII передбачає встановлення мінімальної орендної плати за землю в розмірі 3% від її нормативно-грошової оцінки.

Згідно попереднього регулювання, мінімальна орендна плата за землі сільськогосподарського призначення не могла бути меншою за земельний податок. При цьому розмір земельного податку для ріллі, сінажів та пасовищ складав 0,1% від нормативно-грошової оцінки землі, а для багаторічних насаджень - 0,03% (див. вище).

Введення мінімальної орендної плати в Україні повинно слугувати законодавчою гарантією стабільного мінімального прибутку для орендодавця – перш за все, власника невеликої земельної ділянки. Окрім того, має бути виключено монополістичний підхід до заниження оцінки землі або зміни розміру орендної плати протягом дії орендних відносин.

У новому законі чітко не визначено, що в якості основи для визначення мінімальної орендної плати має використовуватися вище описана проіндексована нормативно-грошова оцінка сільськогосподарських земель. Однак, слід виходити з того, що даний підхід тут також застосовуватиметься. Окрім того, згідно Закону № 1166-VII договір оренди надалі представляє собою не лише основу для нарахування орендної плати, в ньому також безпосередньо зазначатиметься її розмір. Такий підхід визначає орендну плату на основі пропозиції орендодавця та попиту орендаря на ринку землі. Він зменшує імовірність виникнення спорів.

В Німеччині не існує державних приписів щодо розрахунку орендної плати або мінімальної

орендної плати за сільськогосподарські землі. Тут вартість оренди також визначається і фіксується у договорі оренди на основі перемовин між орендодавцем і орендарем, в залежності від попиту та пропозиції на ринку та з урахуванням якості ґрунтів і, відповідно, очікуваної врожайності.

Закон № 1166-VII передбачає також зміни в оподаткуванні податком на додану вартість (ПДВ) операцій з зерновими та технічними культурами.

Нагадаємо: до 1 січня 2014 року діяло регулювання податкового кодексу, яке звільняло операції з експорту зернових та олійних культур від ПДВ і таким чином державу від відшкодування ПДВ експортерам. Такий підхід аргументувався нестачею бюджетних коштів та попередженням розвитку корупції.

Згідно Закону № 713-VII, який вступив у силу 1 січня 2014 року, від оподаткування ПДВ звільнялися операції з зерновими (за винятком рису та гречки) та такими технічними культурами, як ріпак та соняшник. Винятком були експортні операції, які здійснювали безпосередньо виробники продукції або їхні прями покупці. Це означає, що на відшкодування ПДВ з боку держави могли претендувати лише самі виробники або їхні прями покупці.

Згідно новому Закону № 1166-VII до 1 жовтня 2014 року відшкодування податку на додану вартість при внутрішніх операціях з зерновими та технічними культурами здійснюється лише виробникам продукції, їхнім першим покупцям та державному аграрному фонду, якщо він закуповував продукцію з ПДВ. На відшкодування ПДВ при експорті зернових та олійних культур можуть претендувати лише сільгоспвиробники при реалізації власної продукції. Як і раніше, обмеження по ПДВ не поширюються на торгові операції з грачихо, рисом та соєю.

Спеціальний припис нового Закону № 1166-VI торкається відшкодування ПДВ за експортні операції лише з тією продукцією, яка була вироблена на землях, які знаходяться у власності сільгоспвиробника, або використовуються на правах постійного користування. Цей аспект може торкатися трактування нового закону щодо відшкодування ПДВ агрохолдингам, які

для отримання продукції переважно використовують орендовані землі. В законі не уточнюється, чи розглядається довгострокова оренда як право «постійного» користування землею.

Відміна відшкодування ПДВ лише незначним чином вплине на формування ціни на зерновому ринку. Вже давно зернові трейдери не враховують відшкодування ПДВ у своєму фінансовому плануванні. Багато виробників наполягають на відшкодуванні ПДВ при експорті зернових. Міжнародні трейдери проти цього, бо на їхню думку велику небезпеку для чесної, економічної конкуренції представляє непрозорість роботи та корупція при відшкодуванні ПДВ. За різними підрахунками аграрних об'єднань, на відшкодування ПДВ зерновим трейдерам щорічно знадобиться виділяти з державного бюджету від 5 до 8 млрд. грн.

Закон № 1166-VII торкається також акцизного податку. Передбачається підвищення акцизів на алкогольні напої на 25% та на пиво на 42,5%. Ці заходи повинні перш за все сприяти збільшенню надходжень до державного бюджету.

Підсумовуючи: Прийняття Закону № 1166-VII пов'язано із невтішною ситуацією з державним бюджетом України. Бюджет України на 2014 рік було прийнято 16 січня 2014 року, тобто іще до прийняття «антикризового» Закону № 1166-VII. Даний закон покликаний перш за все сприяти зменшенню дефіциту поточного державного бюджету. У зв'язку із цим варто зазначити, що в законі не передбачені строки дії запроваджених змін.

З народно-господарчої точки зору запроваджені заходи виглядають зваженими, так як навантаження розподіляється між різними секторами економіки. Фінансове навантаження на аграрний сектор лише незначним чином вплине на сталий розвиток сільського господарства та продовольства країни. Однак, збільшення фінансового навантаження на аграрний сектор може загрожувати його подальшому сталому розвитку.

Лишається зазначити, що Закон № 1166-VII іде всупереч принципу стабільності законодавства, який є важливою передумовою для інвестицій та економічного зростання. Згідно цьому принципу, існуючі податки та збори не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Таким чином нагальною ціллю залишається якомога швидше повернення до нормального планування та впровадження бюджету. Це вимагає ґрунтовних економічних реформ, зокрема відповідно до приписів МВФ.